HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

אפי' כל שהוא נמי אי בעית אימא שלא אוכל אי בעית אימא שלא אוכלנה איבעית אימא שלא אוכל מיגו דמהניא ליה שאלה אכזית בתרא מהניא ליה שאלה נמי אכזית קמא ואיבעית אימא שלא אוכלנה אי שייר כזית חשיב לאיתשולי עליה ואי לא לא חשיב לאיתשולי עליה מיתיבי [א]מי שנדר שתי נזירות ומנה ראשונה והפריש עליה קרבן ואח"כ נשאל על הראשונה עלתה לו שניה בראשונה הכא במאי עסקינן בשלא כיפר והתניא [א]כיפר בשלא גלח ור"א היא דאמר תגלחת מעכבא והתניא [ב]גלח אמר רב אשי נזירות קא רמית מי גרם לשניה שלא תחול ראשונה ואינה אמימר אמר [ג]אפילו אכלה כולה נשאל עליה אי בשוגג מחוסר קרבן אי במזיד מחוסר מלקות אבל כפתוהו על העמוד לא כדשמואל דאמר שמואל [ד]כפתוהו על העמוד ורץ מב"ד פטור [ה]ולא היא התם רץ הכא לא רץ אמר רבא [ו]שבועה שלא אוכל ככר זו אם אוכל זו ואכל את הראשונה בשוגג והשניה במזיד פטור [ז]ראשונה במזיד ושניה בשוגג חייב [ח]שתיהן בשוגג פטור

שתיהן

אפי' כל שהוא. שיור נמי מעכב שלא עבר על שבועתו וראוי לשאילה: **מיגו דמהניא שאלה כו'.** דהא כי אכליה לכזית קמא עדיין כל זיתים שבה אסורין עליו ומהניא להו שאלה וכיון דנשאל וקיי"ל [ג] חכם עוקר נדר מעיקרו ואשתכח דלא הויא שם שבועה כלל הלכך כזית קמא אשתכח דלא באיסורא אכליה: **ואחר כך נשאל על הראשונה.** אלמא אע"ג דאזלא לה כולה נשאל עליה: **שלא גלח.** פתח אהל מועד את ראש נזרו כדכתיב [ד]: **דר' אליעזר.** במסכת נזירות (דף סג.): **תגלחת מעכבא.** לשתות יין וליטמא למתים הלכך הוי שיור: **א"ר אשי נזירות קא רמית כו'.** לעולם משעבר על שבועתו לא חזיא לשאילה ולא מהניא לה שאלה. ודקשיא לך נזירות לאו קושיא היא: **מי גרס לשניה שלא תחול.** כלומר מי גרם לך לומר שהימים המנוים לא לשניה נמנו אלא לראשונה דתימא אזלא לה ראשונה ותקשי לך ראשונה היתה גורמת לך לומר כן: **ואינה.** והרי גלה החכם לך שחרטתו של זה חרטה ועקר את הראשונה מעיקרא ונמצא מנין המנוי של שניה נמנה וכולה ראשונה אכתי הוה קיימא כשנשאל. אבל ככר שנשבע עליה ואכלה על כרחך עבר לה שבועתו ושוב אין לה שאלה: ה"ג **אמימר אמר אפי' אכלה כולה נשאל עליה דאי בשוגג מחוסר קרבן ואי במזיד מחוסר מלקות אבל כפתוהו על העמוד לא:** **מחוסר קרבן.** וקרבן הוה ליה שיור וכן מלקות למזיד אבל כפתוהו ללקות שוב אין כאן שיור שהרי הוא כאילו לוקה כבר כדשמואל: **התם רץ.** ונתבזה במנוסה זו ואיכא ונקלה אחיך [ה] כיון שנקלה הרי הוא אחיך (מכות דף כג.): **אמר רבא שבועה שלא אוכל ככר זו אם אוכל זו.** נמצאת האחת איסור והאחת תנאי זו שנשבע עליה הוי איסור וזו שיתלה בה הוי תנאי. ואשמועינן רבא דכל שבועה שנשבע על תנאי ותלה דבר בחבירו אין איסור השבועה חל עליו בשעת שבועה אלא בשעת מעשה הראשון הלכך ההיא שעתא שעת שבועה היא ואם באותה שעה זוכר את שבועתו קרינן ביה האדם בשבועה [ו] וחלה עליו שבועה להתחייב קרבן על השוגג בין שאכל התנאי ראשון בין שאכל האיסור ראשון ובלבד שתהא שגגה [ז] באכילת האיסור ומלקות על המזיד ובלבד שתהא התראה באכילת האיסור ואם כבר שכח שבועתו בשעת מעשה ראשון לא קרינן ביה האדם בשבועה ואין השבועה חלה עליו לא לקרבן ולא למלקות ומייתינן ליה סייעתא לקמן [ע"ב] ממתניתין דנדרים: **אכל את הראשונה כו'.** ההיא דתנאי קרי ראשונה שכך היתה סדר שבועתו אם אוכל זו לא אוכל זו. והאי דנקט אכילת התנאי ברישא לאו משום דאי עביד איפכא לא חיילא דודאי חיילא ומתחייב למפרע אלא משום דבעי למימר ראשונה במזיד ושניה בשוגג חייב קרבן ודוקא דהך שניה דאיסור הוא דהויא לה שגגה באכילת איסור דאי בתנאי לא מייתי קרבן על אכילת האיסור למפרע שהיתה מזיד ובהיתר שעדיין לא נאסרה עליו ואע"פ שהוא שוגג בשעת אכילה אחרונה שהוא עובר בה על השבועה למפרע שגגה באיסור בעינן: **אכל את הראשונה בשוגג ושניה במזיד פטור.** בשעת אכילה ראשונה כבר שכח [ח] בשבועתו וכשאכל האיסור היה זכור את שבועתו ועבר עליה במזיד פטור ממלקות ואפי' בהתראה לפי שלא חלה שבועה עליו שהרי בשעת אכילה ראשונה שהיתה שבועה ראויה לחול כבר שכוח היה ולא קרינא ביה האדם בשבועה וכל שכן מקרבן שאין קרבן על המזיד: **ראשונה במזיד ושניה בשוגג חייב.** כשאכל התנאי ראשון היה זכור את שבועתו ואכלו במזיד ובהיתר גמור שהרי לא עליו נשבע והיא אכילה ראשונה במזיד וכשאכל בשניה את האיסור אכלו בהעלם שבועה חייב קרבן הואיל ובאכילה ראשונה זכור הוא את שבועתו ויודע שבאכילה זו אוסר עליו את השניה האדם בשבועה קרינא ביה וחלה עליו שבועה וכשאכל שניה שוגג הרי עבר על שבועתו שוגג וחייב קרבן: **שתיהן בשוגג פטור.** בין שאכל התנאי ראשון בין שאכל האיסור ראשון פטור כדפרישית שהרי באכילה ראשונה היתה שבועה ראויה לחול ובאותה שעה היה שכוח ולא חלה עליו השבועה לאסור את השניה עליו:

שתיהן

אמר רבא שבועה שלא אוכל ככר זו אם אוכל זו. מה שפירש בקונטרס אין שבועה חלה אלא בשעת מעשה הראשון הלכך ההיא שעתא שעת שבועה היא ואם באותה שעה זוכר את שבועתו קרינא ביה האדם בשבועה וחלה עליה שבועה להתחייב קרבן על השוגג בין שאכל התנאי ראשון בין שאכל האיסור ראשון ובלבד שתהא שגגה באכילת האיסור זה הפי' מגומגם דבאכילת איסור ראשון לא משכחת חיוב קרבן דאי אכלו בשוגג לא קרינא ביה האדם בשבועה ולא חלה עליו שבועה ואי אכלו במזיד הא בעינן שגגה באכילת האיסור לפירוש הקונטרס ואי אפשר ליישבו אלא בדוחק דמשכחת לה כגון שנשבע שאוכל איסור ראשון לא שכח שבועתו והוי האדם בשבועה אבל בשוגג הוא שאינו יודע שזה הככר שנשבע עליו ואע"פ שמותר לאוכלו חשוב שגגה הואיל ורצונו לא היה אוכלו לפי שמתאוה לאכול של תנאי או בשום ענין שצריך לאוכלו כגון שנשבע לאוכלו או שמסתכן עליו וכל זה דוחק ומה שפי' נמי בסמוך גבי אכל את ראשון כו' האי דנקט אכילת התנאי ברישא לאו משום דאי עביד איפכא לא חיילא דודאי חיילא ומתחייב למפרע אינו ר"ל איפכא מגבא דקאי בה דהיינו שאכל איסור תחלה בשוגג ממש ששכח שבועתו דא"כ לא חיילא כלל דלא הוי האדם בשבועה ולא בעי נמי למימר שאכל איסור במזיד לגמרי תחלה דאין כאן שגגה בשעת אכילת איסור ואין נ"ל כלל שהיה הקונטרס ר"ל דמתחייב למפרע מלקות דאין סברא שיתחייב מלקות כיון שאח"כ אכל התנאי בשוגג ועוד דלפירוש ר"ת אדרבה חייב קרבן באכל איסור תחלה במזיד ותנאי בשוגג אלא ר"ל כדפרישית שאכל איסור ראשון וזכור את השבועה אבל אינו יודע שזהו הככר שנשבע עליו ושוב מצאתי בתוס' רבינו אלחנן שכתב שהסופרים טעו וכך ראוי להיות לאו משום דאי עביד איפכא חיילא דודאי לא חיילא שכמו שזאת אינה חלה ופטור אף אותה אינה חלה וכן כתוב בפירושים אחרים מרש"י ועל מה שפי' בקונט' בין שאכל איסור ראשון כתוב שלא היה יכול להבין ועוד דוחק לפי' הקונטרס דגבי שגגת עצמה וזדון חברתה בסמוך צריך לפרש דחייב לא קאי אלא אשניה ומשמע דקאי אתרוייהו ונראה לפרש דלא מיפטר משום אדם בשבועה אלא על התנאי לחודיה כשאוכלו בשוגג בין בתחלה בין בסוף אבל על האיסור לא חיישינן דבשעת אכילת התנאי הוא דחיילא השבועה עליה הלכך בעינן שלא יהא אנוס בה ואותה של תנאי קרי ראשונה כדפי' בקונט' והא דקאמר ראשונה בשוגג ושניה במזיד פטור לאו דוקא נקט הכי דה"ה שניה במזיד תחלה כדפרישית דלא חיילא שבועה עליה כלל כיון שאכל של תנאי בשוגג והא דקאמר נמי ראשונה במזיד ושניה בשוגג חייב לאו דוקא ראשונה במזיד תחלה דה"ה שניה בשוגג תחלה ואח"כ ראשונה במזיד ובלבד שלא יהא זכור בשעה שאכל הראשונה במזיד שכבר אכל השניה שאם היה זכור א"כ לאו שב מידיעתו הוא שהרי במזיד הביא עצמו לידי איסור אי נמי אפי' זכור חשיב שב מידיעתו הוא דחמיר ליה לאינש טפי אכילת האיסור מן התנאי כדאמר בריש פ"ב דנדרים (ד' טו.) כי לא זהיר בתנאי אבל באיסוריה מיזהר וכפי [א] השיטה זו יש לפרש הסוגיא וכן משמע מתוך פירוש ר"ח דחיילות השבועה תלוי באכילת התנאי אלא דקרי לאיסור ראשונה וגרס איפכא ראשונה בשוגג ושניה במזיד חייב ראשונה במזיד ושניה בשוגג פטור וקרי לאיסור ראשונה לפי שמזכירה תחלה לא אוכל זו אם אוכל זו והא דנקט שתיהן בשוגג לא איצטריך אלא משום דבעי למיתני שתיהן במזיד והא דנקט לבסוף אכליה לתנאיה והדר אכליה לאיסוריה ותחלה נקט בלשון ראשונה ושניה לא דק בלישניה ור"ת מפרש כפי' הקונט' דבאכילת מעשה הראשון תלוי חיילות השבועה ובין של תנאי ובין של איסור אם אוכלה תחלה בשוגג לא קרינא ביה האדם בשבועה אלא שמפרש ר"ת דאותה שאוכל תחלה קרי ראשון בין של תנאי בין של איסור ושל בסוף קרי שניה והשתא אתי שפיר הא דצריך לפרש אכליה לאיסור והדר אכליה לתנאי וכשאכל תחלה במזיד האיסור ואח"כ התנאי בשוגג חייב דלא בעינן שגגה באכילת האיסור אלא שישגוג בשעה שעובר על השבועה וצריך לדחוק לפירושו הא דקאמר זו בזדון עצמה ושגגת חברתה כו' פטור דהיינו טעמא דפטור על הראשונה אף על גב דהיינו ראשונה במזיד ושניה בשוגג כגון שאכלה בזדון עצמה לגמרי שהיה דעתו לאכול באותה שעה גם התנאי דלאו שב מידיעתו הוא אי נמי כשאוכל השניה בזדון עצמה ובשגגת חברתה אע"פ שאוכל בהיתר דעלה דידה לא חיילא השבועה מיירי כגון שאינו יודע שיהא פטור עליה לפי שלא היה אדם בשבועה ולשון זדון עצמה משמע מתכוון לאוכלו באיסור אף על פי שאוכל התנאי הלכך לאו שב מידיעתו הוא ודוחק:

כשם

עין משפט נר מצוה

פד א ב מיי' פ"ג מהל' נזירות הל' י:

פה ג מיי' פ"ו מהל' שבועות הל' יח [טוש"ע י"ד סי' רח סעי' ה]:

פו ד מיי' פי"ז מהל' סנהדרין הלכה ו:

פז ה מיי' פ"ו מהל' שבועות הל' יח:

פח ו מיי' שם פ"ד הל' טז וגירסתו חייב ועיין בכ"מ סמג שם טוש"ע י"ד סי' רלט סעי' טז:

פט ז מיי' שם הל' יז וגירסתו פטור ועיין בכ"מ סמג שם טוש"ע שם:

צ ח מיי' שם:

◆

רבינו חננאל

עליה ופריק איבעי תימא כשנשבע שלא אוכל ככר זו ואע"ג דכיון דאכל כזית ממנה עבר בשבועתו אמרי מגו דמהניא שאלה למשרא ליה כזית בתרא מהניא נמי לכזית קמא למפטרי למפרע: איבעי תימא כשנשבע שלא אוכלנה ולא מחייב עד דאכיל לה כולה מיהו אי שייר ממנה כזית חשוב לאתשולי עליה ואי לא לא: ואקשינן וכי אם אכלה כולה אינו נשאל עליה והא גבי נזירות דמנה הראשונה ושלמה והפריש עליה קרבן וקתני נשאל על הראשונה עלתה השניה בראשונה. ודחי' בשלא כיפר דכיון דלא כיפר עדיין לא השלימה והתניא כיפר כו'. ופריק רב אשי נזירות קא רמית עלה דשבועה מי גרם לשניה שלא תחול במקום הראשונה הלא הראשונה שהיא בחזקת נזירות כיון שבטלה נמצאת מנינא לשניה: אמימר אמר אפי' אכלה כולה כיון דמחוסר מעשה נשאל עליה מגו דמהניא שאלה למלקות לפטרו אם היה מזיד מהניא נמי אכלה בשוגג לקרבן אבל כפתוהו על העמוד אינו נשאל עליה כדשמואל דאמר כפתוהו על העמוד ורץ מב"ד פטור. והא שנייה דאמימר לענין כפתוהו ליתא ולא דמיא לדשמואל דהתם רץ ונפטר בדינו אחרי כפיתה ודמי כמי שלקה. אבל האי לא רץ ועומד להלקותו ויש לו להשאל עד שילקה וקמייתא דאמימר איתא ושמעתא דבתרא ברורה היא לענין מלקות: אמר רבא שבועה שלא אוכל ככר זו אם אוכל זו (א) ואכל הראשונה בשוגג והשניה במזיד חייב. ראשונה במזיד ושניה בשוגג פטור. שתיהן

(א) עי' בתוס' כאן בד"ה אמר פירוש דברי רבינו וגירסתו.

מסורת הש"ס

(א) נדרים יז: יח. תוספתא דנזיר פ"ב [ע"ש], (ב) מכות כג., (ג) [כתובות עד:], (ד) [במדבר ו], (ה) [דברים כה], (ו) [ויקרא ה], (ז) רש"ל פי' לענין קרבן, (ח) בדפו"י הגירס' שבועתו וכ"ה הריעב"ץ,

◆

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אמר כו' וכפי שיטה זו יש לפרש כל הסוגיא:

◆

גליון הש"ס

גמ' אמר רבא שבועה שלא אוכל ככר זו. עיין תשובת מהרשד"ם חלק י"ד סי' רמא:

SHAS MOZNAIM